

"Kłamczuch" - czyli jak oduczy dzieci mówienia nieprawdy

Dorota Zinkiewicz, psycholog w szkole podstawowej i poradni psychologiczno-pedagogicznej

Przyczyny pojawienia się u dziecka kłamstwa są różnorodne, najczęściej związane z jego wiekiem. We wczesnym dzieciństwie nierzadko dzieci wymyślają sobie przyjaciół. Kłamstwo jest zachowaniem, którego uczymy się w procesie socjalizacji. Każde z nas kłamie, według niektórych badań zdarza się to nagminnie, kilkakrotnie w ciągu dnia. Umiejętność ta obwarowana jest wieloma zakazami, a i tak wydaje się być powszechna. Kłamstwo może pełnić różne funkcje.

Wyróżnia się 4 podstawowe typy kłamstw (i typ dodatkowy):

- **kłamstwa prospołeczne** - służą one ochronie innej osoby, pomocy jej lub sformułowaniu wiadczenia przysługi;
- **kłamstwa stosowane w obronie własnego "ja"** - w celu osiągnięcia korzyści, uniknięcia kary, uzyskania uwagi osób znaczących, dowartościowania;
- **kłamstwa egoistyczne** - ich celem jest obrona siebie kosztem kogoś innego lub ukrycie poważnego wykroczenia (przestępstwa);
- **kłamstwo antyspołeczne** - jego intencją jest zranienie innej osoby;

ponadto opisuje się jeszcze

- **kłamstwo patologiczne** - gdy dziecko nie odróżnia rzeczywistości od fantazji.

Najczęściej dzieci kłamią, aby zwrócić na siebie uwagę lub uniknąć kary. Szczególnie w przypadku, gdy niezaspokojone są potrzeby emocjonalne dziecka, ma ono niskie poczucie własnej wartości i nieadekwatną samoocenę lub silnie rozwinięty jest system kar w jego środowisku rodzinnym bądź w szkole, może ono próbować uciekać w kłamstwo.

Powody kłamstw u dzieci młodszych:

- maluch chce zadowolić rodziców,
- usiłuje uniknąć kłopotów, przykrości, kary,
- pomaga koledze,
- zwraca na siebie uwagę,
- usiłuje ukryć nieprzyjemne uczucia (najczęściej wstyd),
- próbuje naśladować starszych (również rodziców...),
- chce poczuć się ważny w grupie,
- wierzy w swoje fantazje.

Co robić, gdy dziecko kłamie i stanowi to problem?

Czasem zdarza się, że kłamstwo dziecka ma charakter przystosowawczy, gdy np. wymagania rodziców są niedostosowane do wieku i możliwości dziecka. Warto zaznaczyć, że surowe kary za niespełnienie tych oczekiwań wzmagają nasilenie kłamstw. Dziecko broni się, próbuje wybrnąć z trudnej sytuacji. Jak uniknąć takich kłamstw? Nie należy stawiać dziecka w sytuacji, która je przerasta. Przedszkolak, który niechcinnie jest poza domem, zapytany, czy zjadł cały dwudaniowy obiad u cioci, pewnie odpowie, że tak, chociaż prawdopodobnie nie jest to zgodne z prawdą.

Określaj swoje wymagania wobec dziecka, przede wszystkim powinniśmy uwzględnić możliwości dziecka.

Wskazówki dla rodziców i wychowawców małego "kłamczucha":

- Powiedz dziecku, że chcesz, aby mówiło prawdę.
- Sam mów prawdę, aby być wzorem dla dziecka.

-
-
- Bądź szczerzy - gdy nie masz pewności, że dziecko kłamie, powiedz, że to, co mówi, nie brzmi prawdziwie.
- Nie przyklejaj dziecku etykiety kłamczucha, nie powtarzaj: "Ty zawsze kłamiesz". Dziecko wówczas dostosuje się do "oczekiwania" i szybko udowodni, że masz podstawy, żeby je tak nazywać. Etykieta utrwala dane zachowanie.
- Ucz odpowiedzialności - pokaż, że może naprawić to, co się zniszczyło, posprzątaj bałagan itd.
- Powtarzaj, że mówienie prawdy jest ważne, żeby ludzie mieli do siebie zaufanie.
- Zauważaj i doceniaj, gdy dziecko mówi prawdę, chwal i okazuj zadowolenie.
- Okazuj zrozumienie dla pragnień dziecka, które wyraża poprzez kłamstwa (np. posiadanie przedmiotów, które mają koledzy).
- Ucz odróżnienia prawdy od fantazji.
- Nie wzmacniaj tendencji do kłamstwa u dziecka, które chce zwrócić na siebie uwagę (porozmawiaj z nim, gdy nie kłamie; rozmowa jest tym, co chce uzyskać, nie powinno nagradzać go kłamczucha).